

נובמבר, 2022
חשון, תשפ"ג

היערכות לקראת המבחן החיצוני בשפת-אם עברית ולכיתות ד' – תשפ"ג הנחיות והסברים להנהלת בית הספר

מנהל/ת נכבד/ה שלום רב,

תלמידי כיתות ד' בבתי הספר היסודיים ישתתפו במבחן חיצוני של הישגים לימודיים בשפת-אם עברית וערבית בחודש ינואר 2023. המבחן בודק ידע ומיומנויות בהתאם לתוכניות הלימודים ולמיומנויות ['תפיסת הלמידה המתחדשת'](#). ההחלטה להתמקד באוריינות שפה נובעת מחשיבותה המכרעת, בהיותה הבסיס לרכישת ידע ומיומנויות בכלל תחומי הדעת.

המבחן החיצוני והנתונים העולים ממנו יספקו תמונה סטנדרטית על הידע והמיומנויות של תלמידי כיתות ד' וכן על עמדותיהם כלפי הלמידה. במהלך שנת הלימודים תשפ"ג יקבלו מנהלי בתי הספר דוח מסכם שיכלול מידע על תוצאות המבחן תוך התייחסות לקבוצות תלמידים שונות בבית הספר ובהשוואה לנתונים הארציים הרלוונטיים.

להלן הנחיות והסברים מפורטים:

א. **התחומים הנבדקים:** המבחן בשפת-אם לכיתות ד' מתמקד בהערכת הבנת הנקרא והידע הלשוני של התלמידים. כמו כן תוערך מיומנות הכתיבה של התלמידים באופן מצומצם יחסית באמצעות בדיקת הכתיבה במענה של התלמידים לשאלות הפתוחות. תיאור המבחן מופיע במפרט שיפורסם באתר ראמ"ה בחלונית 'הערכה חיצונית בית-ספרית'.

חוברות הטקסטים שישמשו את התלמידים במהלך המבחן יישארו בבית הספר, ויוכלו לשמש את המורים לצורך המשך לימוד והעמקה בטקסטים. בין היתר תוצע למורים משימת כתיבה נוספת ומקיפה יותר אותה יוכלו להעביר **כמשימת הערכה פנימית**. משימה זו מבוססת על הטקסטים שהתלמידים קראו במבחן. המשימה תישלח למורים על ידי מדריכות השפה ותפורסם באתר ראמ"ה. מוצע להעביר אותה כמה ימים לאחר המבחן.

ב. מועדי המבחן בשפת-אם כיתה ד':

מועד המבחן	אוכלוסייה
30.01.2023 יום שני, ח' בשבט תשפ"ג	כיתות ד' בבתי ספר דוברי עברית בפיקוח ממלכתי וממלכתי-דתי
08.02.2023 יום רביעי, י"ז בשבט תשפ"ג	כיתות ד' בבתי ספר דוברי עברית בפיקוח חרדי ובתי ספר של חב"ד ותתמ"ד (כולל אלו המשתייכים לפיקוח חמ"ד)
01.02.2023 יום רביעי, י' בשבט תשפ"ג	כיתות ד' בבתי ספר דוברי ערבית

ג. חובת ההשתתפות במבחן חלה על **כל** התלמידים ועל כל סוגי הכיתות. יוצאים מכלל זה התלמידים הלומדים בכיתות החינוך המיוחד ותלמידים עולים חדשים שנמצאים פחות משנה בארץ.

ביום המבחן אין לקיים פעילויות חוץ בית-ספריות לכיתות או לתלמידים האמורים להשתתף במבחן, ובכלל זה אין לאפשר טיולים וסיורים, לימודים במסגרות שונות (לרבות בבתי ספר ובחוגים למחוננים), חוגים, ימי כיף, תחרויות ספורט, טקסים ואירועים, הצגות וביקור במוזיאונים, חידונים ותחרויות ידע שונות ותרגילי ביטחון ובטיחות. באחריות המנהל/ת לוודא כי כל התלמידים המשתתפים לכיתות המשתתפות במבחן יהיו נוכחים בבית הספר ביום המבחן וישתתפו בו.

ד. **ניהול המבחן בכיתות:** התלמידים ייבחנו בכיתות האם שלהם. המבחן ינוהל על ידי בוחן חיצוני (אחד או שניים) מטעם ראמ"ה, שיביא עימו את חוברות הבחינה לכיתה. **בכיתה יהיה נוכח גם מורה שמכיר את תלמידי הכיתה (למשל מחנך הכיתה).** אין מניעה שהמורה הנוכח בכיתה יהיה המורה לשפה של הכיתה. המורה בכיתה יסייע:

- ליצור אווירה נינוחה ורגועה בכיתה בעת המבחן, לוודא קיומה של עבודה עצמאית ושקטה של התלמידים ולבקש מהתלמידים לשתף פעולה באופן מלא ומיטבי.
- למסור למשגיח את אלפון הכיתה לפני תחילת המבחן ולהקפיד שהאלפון יכלול את שמותיהם המלאים של התלמידים (לא שמות חיבה וקיצורים) ואת מספרי תעודות הזהות שלהם בעלי 9 ספרות.
- להדביק מדבקות עם פרטי התלמידים על גבי מחברות השאלות (את המדבקות יביא עימו הבוחן).

ה. **משך המבחן:** המבחן יחל בשעה **10:00** (או מייד לאחר ההפסקה הנהוגה בבית הספר), ולא יאוחר מן השעה 10:30. על בית הספר לעדכן את המאבטח בשער כי הבוחנים צפויים להגיע לקראת השעה 9:30. משך המבחן **90 דקות**. המבחן תוכנן כך שפרק זמן זה יאפשר לכל אחד מן התלמידים לסיים ללא לחץ זמן. תלמידים שבכל זאת יזדקקו לזמן נוסף, יוכלו לקבל תוספת זמן של עד 20 דקות.

ו. **שמירה על טוהר הבחינות:** הוראה מעמיקה ואיכותית של תחום הדעת היא דרך ההיערכות הנכונה למבחן. לכן, יש להימנע מפגיעה בשגרת הלימודים לשם הכנה מיוחדת לקראת ההשתתפות במבחן, ויש להימנע מהסטת משאבים למקצוע שפת-אם על חשבון מקצועות אחרים.

על התלמידים לעבוד בזמן המבחן באופן עצמאי וללא כל שיתוף פעולה ביניהם. המורה הנוכח בכיתה **אינו** רשאי להסתובב בין התלמידים **ואינו** רשאי להשיב לשאלות תלמידים, להבהיר להם עניינים הנוגעים לתוכן השאלות, לבדוק או לתקן תשובות שניתנו על ידם, לבדוק אם השיבו על כל השאלות או לסייע להם בדרך כלשהי. **למנהל האחריות להעביר מסר למורים בדבר ההכרח לשמור על טוהר הבחינות. מקרים בהם מתגלה הפרה של טוהר הבחינות יטופלו בחומרה.**

כל חוברות השאלות, ריקות כמלאות, יישארו בידי **הבוחנים החיצוניים** (כאמור **חוברות הטקסטים** יישארו לרשות בית הספר). אין לקחת עותק של חוברת שאלות ואין לצלמה או להעתיקה. ראמ"ה תפרסם את הנוסחים באתר האינטרנט לאחר מועד המבחן.

ז. **התאמות לתלמידים:**

1. במבחן **לא תיפתחנה כיתות מותאמות**. מבחן זה נועד לבדוק את שליטתם של התלמידים בהפקת משמעות מטקסט כתוב ללא כל תיווך חיצוני. הקראת המבחן במקרה כזה עשויה להשפיע על המדידה ולהוביל למסקנות לא תקפות.
2. **תלמידים הזכאים לתמיכה מתוכנית השילוב ולומדים בכיתות רגילות** – על בית הספר להפעיל שיקול דעת באשר ליכולתם של תלמידים אלו להשתתף במבחן ללא התאמות. רבים מהם יכולים להשתתף במבחן ללא צורך בהתאמות מיוחדות, ואחרים זקוקים למענים ייחודיים, שאותם אפשר להציע לתלמידים אלו במסגרת כיתות האם ובתנאי שלא תיווצר הפרעה למהלך ההעברה התקין של המבחן עבור שאר התלמידים בכיתה. להלן רשימה של התאמות אפשריות:

- תלמיד כבד שמיעה או חירש – כתיבה על הלוח של הוראות הניתנות בעל פה.
- תלמיד עם מוגבלות בראייה – קריאה במחברת בעלת אותיות מוגדלות. יש למלא את פרטי התלמיד בטופס המקוון.
- תלמידים עיוורים – על בית הספר לפנות ישירות לראמ"ה בדוא"ל rama@education.gov.il עד לתאריך 22.11.2022 לשם קבלת מענה אישי מותאם.
- תלמיד שנעזר בסייעת צמודה במהלך יום הלימודים בבית הספר – התלמיד רשאי להשתתף במבחן כאשר הסייעת לצידו. יש למלא את פרטי התלמיד בטופס המקוון.
- במקרים חריגים, בהם התלמיד לא נעזר בסייעת צמודה, אך הוא זקוק לנוכחות קרובה במהלך המבחן של מורה/סייעת המוכרת לו, או שהתלמיד אינו יכול להשתתף במבחן בתנאים המוצעים – על בית הספר לפנות ישירות לראמ"ה בדוא"ל rama@education.gov.il עד לתאריך 22.11.2022 לשם קבלת מענה אישי מותאם.

ציוניהם של התלמידים הזכאים לתמיכה מתוכנית השילוב ושל עולים חדשים (המצויים בארץ בין שנה אחת לשלוש שנים) לא ייכללו בממוצע הכיתתי והבית-ספרי וידווחו בדוח בנפרד. לצורך עיבוד הנתונים, מידע על **זכאות של תלמידים לתמיכה מסל השילוב (אישי ומוסדי)** יתבסס על הרישומים במערכות המשרד נכון לתאריך 24.11.2022.

- ח. **מתן הסבר מקדים לתלמידים לגבי מטרות המבחן:** חשוב מאוד להסביר לתלמידים מראש את מטרות המבחן ואת חשיבות שיתוף הפעולה שלהם. יש לציין בפניהם כי **לא יינתנו לתלמידים ציונים אישיים** ובית הספר לא יקבל משוב על ביצועיהם הפרטניים. כדאי להסביר להם שמיתוח הממצאים בית הספר יוכל ללמוד על נקודות חוזק ועל נקודות חולשה ומהן יוכל להסיק כיצד לשפר את ההוראה בעתיד. חשוב להרגיע את התלמידים ולהשרות אווירה נינוחה תוך גיוסם לבצע כמיטב יכולתם.
- ט. **כלי הכתיבה המותרים לשימוש:** את התשובות יש לכתוב **בעיפרון או בעט**, לפי בחירת התלמיד. **מותר** לתלמידים להיעזר בעטי סימון זוהרים ("מרקרים") ככלי תומך לקריאת טקסטים, אולם כתיבת התשובות בעט סימון זוהר במקום בעט או בעיפרון **אסורה**.
- י. **סיום לפני תום הזמן:** בית הספר מתבקש לקבוע אם תלמידים שסיימו את המבחן לפני תום הזמן יישארו בכיתה או ייצאו. חשוב לעדכן במדיניות זו את כל המורים הנוכחים בכיתות בעת המבחן ואת המשגיח האחראי. אם הוחלט שהתלמידים יישארו בכיתות, המלצתנו היא שמורי הכיתות המשתתפות במבחן יכינו מראש חומרים לעבודה עצמית המיועדים לתלמידים שסיימו את המבחן לפני תום הזמן, כך שיוכלו להישאר בכיתות בלי להפריע לתלמידים האחרים.

בית הספר מתבקש למלא טופס מקוון (שהקישור אליו מופיע בהודעת הדוא"ל שנשלחה אליך) ובו פרטים הנדרשים לקראת היערכות להעברת המבחן. לשאלות בנושא מילוי הטופס המקוון ולשאלות בנושא היערכות למבחן והעברתו בבית הספר אפשר לפנות לחברת "טלדור" (הזכיינית לתפעול המבחן) בטלפון: 100-501-599-1 או באמצעות הטופס המקוון (בלשונית "צור קשר").

בנושאים אחרים אפשר לפנות למשרדי ראמ"ה בטלפון: 073-3937777, או בדוא"ל: rama@education.gov.il. להבהרות הנוגעות לתכנים המתוארים במפרטים יש לפנות למערך הפיקוח המקצועי על הוראת השפה (המפמ"רים והמדריכים).

כדי שנוכל להיערך באופן מיטבי, אנו מבקשים ממך למלא את הטופס המקוון ולאשר

עד לתאריך 22 בנובמבר 2022, כ"ח בחשון תשפ"ג.

יש לוודא את דיוק הנתונים בטופס המקוון.

אי-הקפדה על מילוי הטופס תגרום לשיבושים בהיערכות, לעיכובים ולאי-דיוקים בהפקת הדוח הבית-ספרי.

לבקשות מיוחדות מבעוד מועד לגבי ההשתתפות במבחן אנו מבקשים לפנות לראמ"ה בדוא"ל rama@education.gov.il לא יאוחר מתאריך 22.11.2022 (מועד סוף איסוף הנתונים).

לגבי אירועים או מקרים חריגים שחלו בסמיכות ליום המבחן או שחלו באותו היום, אנו מבקשים לפנות לראמ"ה בדוא"ל rama@education.gov.il בהקדם ובסמוך למועד המבחן, ולא יאוחר משבועיים לאחר האירוע.

תודה על שיתוף הפעולה

ובהצלחה!